

Bilim Ben Ve Siyaset

– MESUT ÇİFTÇİ · 24 Temmuz 2010

Bilimsel gelişmeler her zaman dikkatimi çekmiştir. Bu durumun oluşmasında çocukken izlediğim bilim kurgu filmlerinin etkisinin olmadığını söylemekse kuşkusuz büyük bir yalan olur. Çoğu Amerikan menşeli olan bu filmlerdeki çılgın bilim adamları beni her zaman heyecanlandırmıştır. Bunun dışında ilkokuldayken okuduğum "Denizler Altında 20.000 Fersah" isimli eserde beni oldukça etkilemiştir. Bir bilim adamı, bir profesör olmak istemişimdir. Babaannem bir sağlık memuru olmamı istese de (dikkat edin doktor değil, sağlık memuru) ben her zaman bilime karşı büyük ilgi duydum.

Doğduğum ilçe Anadolu'nun orta yerinde küçük ve gelişmemiş bir ilçeydi. Gelişmemesinin iki ana nedeni vardı. İlki işlek ana yolların geçiş güzergâhı üzerinde olmaması, ikincisi ise bağlı bulunduğu ile 45 km gibi yakın bir mesafesi bulunması. İlçe halkı genelde kuru tarla ziraatı ile uğraşırlardı. Benim aileminse ne tarlası ne de hayvanları vardı. Babaannemin babasının tarlaları varmış aslında. Ama hepsini satmış. Üç tane eşi ve on üç tane çocuğu varmış. Dedemse başka bir ilden gelmiş. Aslında hatırlıyorum bir tarla kalmıştı geriye ama hissedar sayısı fazla olduğundan ne ekilebiliyor ne de satılabiliyordu. Sanırım 2000'li yıllarda satıldı tarla ve sanırım bu büyük sülale son kez o tarlanın satışında bir araya geldi. Bu geniş sülale elbette ki zengin bir sülale değildi. Çeşitli illere dağılmıştı kardeşler; kimisi İzmir, kimisi İstanbul, kimisi Kayseri, kimisi Yozgat, kimisi Aydın ve daha birçok il. Pek çoğunu tanımam. Ama biz doğduğumuz toprakları terk etmemiştik. Hâlbuki bizim ailemizi doğduğumuz topraklara bağlayan hiçbir şey yoktu.

Ben bu küçük ilçe de yalnız bir çocukluk dönemi geçirdim diyebilirim. Aslında yalnız dersem sanırım küçük kardeşime haksızlık etmiş olurum. Kardeşim ve ben yalnız bir çocukluk geçirdik dersem sanırım daha doğru olur. Dedemin müstakil ve toprak evinin küçük bahçesinde bitkileri ve böcekleri inceleyerek geçerdim zamanım. Okul benim için çoğu çocuktan farklı olarak bir oyun bahçesine benzerdi. Özellikle derslerde anlatılanları can kulağıyla dinlerdim. İlk bilimsel projemi ise hayat bilgisi dersinde sunmuştum. Bir ayçiçeği yağı tenekesini boyundan bağ makası ile düzgünce kesip içinde toprak doldurmuştum. Sonra bu kabı iki kısma ayırmıştım. Bir kısmına gübreli buğday ve bir kısmına gübresiz buğday ekmiştim. Bu deneyim sınıfta duruyordu. Her sabah merakla deneyimin başına giderdim. Ama deneyim başarısız oldu. Deney sonunda gübre kullanımının bitkinin gelişmesini ve verimini artırması ispatlanacaktı. Sanırım fazla gübre attığımdan gübreli kısımda hiç çıkış olmadı. Gübresiz kısımda o kadar sıkı ki anlatamam. O yıllarda ise hiç kimsenin organik tarımdan bahsettiğini hatırlamıyorum. Büyükler daha çok siyasi konulardan bahsederlerdi. Zaten öğretmenim benim bu bilimsel projemin sonucunu fazla önemsemedi.

O yıllarda izlediğim bilim kurgu filmlerindeki en büyük klişe ise kimyasal maddelerin birbirine karıştırılmasıyla elde edilmiş büyülü maddelerdi. Çılgın bilim adamları yanlışlıkla bazı maddeleri

karıştırıyorlar ve görünmezlik iksiri, süper kahramanlık iksiri gibi büyülü maddeler ortaya çıkarıyorlardı. Bunu muhakkak bende denemeliydim. Babaannem şeker, tansiyon ve kalp hastasıydı. Neredeyse bir poşet dolusu ilaçları vardı. Gizlice babaannemin ilaç torbasından çeşitli ilaçları birer ikişer aşırırdım. Sonra bu ilaçları bir şişenin içine koyar, şişeyi yarısına kadar su ile doldururdum. Sonra da ilaçlar eriyinceye kadar çalkalardım. Kendimi bir bilim adamı gibi hissedirdim. Bu karışımları içme cesaretim hiç olmadı. İyi ki de olmamış çünkü şimdiye mevta olurdum kuşkusuz. Çocuk akli işte bu karışımları bitkilerde, böceklerde ve hayvanlarda denemeye kadar verdim. Kurban yine babaannemin saksıdaki çiçekleriydi. Çiçeklerin dibine bu karışımlardan dökerdim. Elbette hiçbir etkisi olmazdı. Yalnızca şunu söyleyebilirim; bu bitkiler komşuların çiçeklerinden her zaman daha canlı, daha çiçekli ve daha uzun ömürlü olurlardı. Bu etkileri karışıma bağladım bende. Sonra avucumla sinek yakalayıp karışımdan bir damla verirdim ağzına. Sonra sinekleri kibrit kutusunun içe koyup beklerdim. Elbette hiçbir şey olmazdı sineklere. Ama ben kendimi bir bilim adamı gibi hissedirdim.

Yaşım ilerledikçe bu Hollywood saçmalıklarına daha az kafa yorar oldum. İlgi alanım elbette ki ansiklopedilerdi. Şehirlerde bilgisayardan ve internetten bahsedildiği yine televizyonlardan duydum. Ama bana o kadar uzaktı ki. Ansiklopediler herkesinde bildiği gibi bildi bankalarıdır. Yani bir roman gibi baştan sona okunmazlar. Bir bilgiye ihtiyaç duyulduğunda ilgili ansiklopedinin ilgili bölümü okunur. Oysa ben halk kütüphanesindeki ansiklopedileri baştan sona okumaya çalışıyordum. Elbette ki bu oldukça zordu. Yalnızca kimya girmiyordu ilgi alanıma aynı zamanda zooloji, botanik, anatomi, elektrik, fizik ve elektronik. Gerçekten de çok hevesli bir çocuk ve gençtim. Gelgelelim hayat bu ilgi duyduklarım ile ilgilenmeme müsaade etmedi. Hayat koşulları zordu, işsizlik ve yoksulluk hat safhadaydı. Eğitim seviyesinin ise pek hoş olduğunu söyleyemem. Bütün bir memlekette siyaset ve siyaset korkusu vardı. Öğretmenlerimiz dersten çok bizlere siyasetle ilgilenmememiz gerektiğini anlatırlardı. Muhakkak suretle her derste vatanımızı, milletimizi, bayrağımızı ve dinimizi sevmemizi öğütlerlerdi. Bu elbette ki bir korkunun, bir paranoyanın eseri idi. Ne vatan tehlikede idi, ne millet, ne bayrak ne de din. Ama sanki bir savaş halindeyiz de elimizdeki bu değerler kaybedilecekmiş gibi davranılıyordu. Bu durum ise eğitim ve öğretim yapılmasını engelliyordu. Bunun yanı sıra öğretmenimize kayıtsız şartsız saygı duymak ve sevmek zorundaydık. Derslerde konuşmamalı, bağladığımız kollarımızı hiç açmamalıydık. Ancak o zaman öğretmenimizden bir aferin alabiliyorduk, ancak o zaman öğretmenimiz ailelerimize çocuğunuz uslu bir çocuk diyebiliyorlardı. Sorduğumuz sorular siyasi mi değil mi diye araştırılırdı öğretmen için. Bu yüzden bir şey söyleyemezdik. Hâlbuki bizler yalnızca çocuktuk.

Okul hayatının ve gerçek hayatın bilimle hiç ilgisi olmadığını sizinde anlayacağınız üzere çabuk öğrendim. Kışın okudum, yazın ise garsonluk, hamallık, tezgâhtarlık, boyacılık gibi işlerde çalıştım. Ama bilime olan ilgimi hiç kaybetmedim. Kazara kazandığım üniversitede bile hep bilime merak duydum. Bilimsel kitaplar ve bilimsel dergiler okumaya çalıştım. Aslında üniversite benim için çok büyük bir hayal kırıklığıdır. Ben üniversiteyi bir bilim merkezi olarak hayal ederdim her zaman. Yani profesörler, araştırma görevlileri, laboratuvarlar. Düşünmesi bile heyecanlandırır beni. Ama üniversiteye gittiğimde bunun yalnızca bir yanılsama olduğunu anladım. Üniversite okuduğum liseden hiçbir farkı olmayan bir

yardı. Yine ders veren görevlilere (öğretmen, hoca, profesör vb.) kayıtsız şartsız saygı duymanız gerekiyordu. Yaptığınız her davranış, söylediğiniz her söz siyasi mi değil mi diye inceleniyordu. Sınıflarımızda kimi öğrencilerin sivil polis oldukları söyleniyordu. Siyaset ve siyasi gruplar hat safhadaydı. Derslerde genellikle ve sıkça siyasetten bahsedilirdi. Hâlbuki üniversiteye gittiğimi söylediğim herkes bana siyasete bulaşmamam gerektiğini söylüyordu. Büyük bir çelişkinin içindeydim. Bilim adına hiçbir iş yapılmıyordu. Hatta araştırma görevlileri ve asistanlar bile siyasi torpillerle seçiliyorlardı. Bu benim için çok korkunç bir durumdu. Ben siyasete hiç karışmadım. Çünkü bana ilkokuldan beri siyasete karışmamam gerektiği öğütleniyordu. Siyaset benim açımdan büyük ve korkunç bir canavardı. Üstelik ben bilime hayran bir insandım. Ama her zaman baskı altındaydım. Dört senelik üniversite hayatımda bilimle alakalı hiçbir şey görmedim desem yeridir.

Bu hayal kırıklıkları bilime duyduğum ilgiyi köreltmış değil elbette. Televizyonlarda, gazetelerde, dergilerde ve internette bilim haberlerini arıyor ve takip ediyorum hala. Uzaya gönderilen bir mekik, yeni keşfedilen bir canlı türü, arkeolojik kazılarda bulunan tarihi iskeletler, elektronik buluşlar ve daha niceleri tepeden tırnağa heyecanlandırıyor beni hala. Ama ne istediğim yerdeyim, ne istediklerimi yapıyorum şimdi. Hala çocukluğumda hayatımı teslim almış olan o karanlık korkunun izlerini taşıyor hayatım. Hatta bu yazıyı yazarken bile ya bir şey olursa, ya yazdığım yazı aleyhimde kullanılırsa, ya beni işimden aşımından yaşamımdan ederlerse diye korkuyorum. Hâlbuki ben ömrüm boyunca siyasetle bir kez olsun ilgilenmedim. Buna rağmen deli gibi korkuyorum siyasetten ve taraf olmaktan. Ama ben biliyorum ki yalnızca özgürlüğün bağrında yetişir bilimin sağlıklı fidanları. Korkunun ve paranoyanın içinde ise yalnızca benim gibi çürük ve kurumuş tahta parçaları var olabilir. Kendimden öğrenmiyorum. Birilerini de suçluyor değilim. Ben yalnızca var olanı yazıyorum o kadar. Kendim için ve memleketim için üzülmeyi söylemekse büyük bir yalan olur. Ayrıca ben biliyorum ki yalnızca bilimi kendine rehber eden topluluklar geleceği inşa edebilirler.